

רדיפת הכבוד בגנותו

פתח דבר:

במגילת אסתר מסופר: "וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחויים להמן" (אסתר ג, ב) ובכל זאת כאשר המן הרשע מבחין במרדכי היהודי בשער המלך שלא קם ולא זע ממנו - התבטא: "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך" (שם ה, יג).

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל נהג לשאול בשיחותיו: מה ראה המן הרשע להתבטא כך, הרי המלך הוקירו מעל כל השרים, וכל אזרחי מדינות המלך אחשוורוש - כורעים ומשתחויים להמן, וחולקים לו כבוד ללא מצרים, ורק אדם אחד בודד בעולם היושב בשער המלך אינו כורע ואינו משתחוה לו - ומה בכך, האם ראוי לומר: "כל זה איננו שוה לי"? הרי מרדכי היהודי בטל באלף אלפים אשר כורעים ומשתחויים?...

"כל זה איננו שוה לי"!

ובהכרח ביאור הדבר הוא: לתאות הכבוד אין גבול, היא אינה נעצרת בשום נקודה, וכל זמן שחסרה לו לאדם הרודף אחרי הכבוד טיפה אחת מן הים - הוא מצטער וכואב עד שמסוגל לומר - כל אשר יש לי איננו שוה לי - כי אין בו מידה אחת של סיפוק!

וגם עליו נאמרה המשנה: "הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם" כפי שאכן אירע לו להמן בן המדתא - וזה דבר נורא!

פורים דיליה



המסר החד הלזה עוררני לדבר קצת בגנות המידה של "רדיפת הכבוד". והדברים נוגעים לכולנו, כי בעונותינו הרבים מידה זו רבים חללים הפילה ועולמות שלמים החריבה. ועל כן צריכים אנו לדעת את רעתה ולשנן במוחנו ובלבנו את הקלקולים הגדולים אשר היא גורמת לבעליה. עוד נעסוק במאמר שלפנינו באופנים השונים לעקור ולשרש תאוה זו מקרבנו.

חיי של אדם תלויים בכבוד!

כותב המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל בספרו עלי שור (ח"ב עמ' רכה): כל אדם באשר הוא - זקוק להערכה, וחיי תלויים בזה. וכך הביא מהסבא מסלבודקה זצ"ל שאמר: אדם לא יכול לחיות בהעדר כבוד, ולו יצויר שיטלו ממנו את כל מידת כבודו - ימות באותו הרגע!

במסכת כתובות (דף סז:) מוזכרים כמה מעשים על עניים שהוצרכו לסעודות גדולות יותר מסתם אנשים, המעשה המדהים מכולם אירע עם הלל הזקן: "אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו" ומוסיפה הגמרא: "פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ (הלל) לפניו שלשה מילין".

לכאורה כיצד יתכן - הלל הנשיא עם כל כבודו וגדולתו בתורה ביזה את עצמו עד כדי כך, הלוא הוא "זקן ואינו לפי כבודו", ומה בדבר כבוד התורה וביטול תורה הכרוכים בזה? מדוע אם כן רץ לפניו וביזה את עצמו בכדי לספק את תענוגו זה של העני שירוץ עבד לפניו?...

אמר על כך הגר"ח שמואלביץ זצ"ל: לעתים אפילו שיגעון של אדם ותאותו לכבוד אינו רק "צורך" בעלמא אלא מדובר בפיקוח נפש של ממש, ובלי הכבוד המדומה הלזה עלול הוא למות, ובמקום פיקוח נפש - כל התורה נדחית.

רואים אנו אם כן עד היכן מגיע טירופו של האדם אחר הכבוד - עד כדי סכנת נפשות!



על אף שמדובר בצורך קיומי כאמור - זוהי עבודת האדם להיות בין אלו המכירים את ערך וכבוד עצמם ולא מאלו אשר תלויים באחרים שיכירו את מעלתם, והם חיים בציפייה תמידית לטיפת כבוד מאת הסובבים אותם.

רדיפת הכבוד היא חטא גמור

בשורות הבאות נוכיח כי הסלידה מן הכבוד אינה רק בגדר "הנהגה טובה וישרה" אלא עלינו להתרחק ממנו כשם שמצווים אנו להתרחק מחטא ועוון:

הרמב"ם זצ"ל בהלכות תשובה (פ"ז ה"ג) כותב על כך דברים נוראים, וז"ל: "ואל תאמר שאין התשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן - מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן התחרות ומן ההתול ומן רדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות ומכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש. וכן הוא אומר: "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו".

וכבר כתב הרמח"ל זצ"ל בספר מסילת ישרים (סוף פרק יא): "כלל הדברים - הכבוד הוא מן המכשולות היותר גדולים אשר לאדם. וראוי הנקי להנקות ולהטהר ממנו טהרה גמורה - אז יצליח!"

ובספר פלא יועץ (ערך כבוד) כותב בין השאר: "וראוי לאדם לברוח מן הכבוד כבורח מן האש, כי אש הוא עד אבדון תאכל".

הרודף אחר הכבוד - בקושי יוכל להירפא!

במשנה במסכת אבות (פ"ו מ"ו) מבואר שאחד מהתנאים לקנות את התורה - שיהיה הלומד "מתרחק מן הכבוד". ובאמת יש להתבונן בלשון קודשם של חז"ל, מדוע צריך להתרחק מהכבוד, מדוע לא די להישמר ולהיזהר ממנו?

פורים דיליה



אך באמת לאחר התבוננות בדברים הענין פשוט בתכלית - אם לא מתרחקים כמטחוי קשת מן הכבוד, אזי קשה עד בלתי אפשרי להינצל ממנו.

דהנה הרמ"ק זצ"ל בספרו תומר דבורה (פרק ב') מציע תרופה לחולי הגאווה - שירגילו עצמם להיות בורחים מן הכבוד, וז"ל: "שירגיל עצמו להיות בורח מהכבוד כל מה שיוכל, שאם יתנהג שיכבדוהו בני אדם יתלמד בהם על צד הגאווה, ויתרצה הטבע תמיד בכך, ובקושי יוכל להרפא".

את הביטוי בלשונו של הרמ"ק זצ"ל: "בקושי יוכל להרפא" - חשבתי לבאר על פי מה שהסביר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר תאות הכבוד):

יש הבדל מהותי בין הנאת הכבוד לשאר תענוגי עולם, בכל שאר ההנאות כאשר אדם נהנה מהם עוד ועוד, הרי בגבול מסוים נעשה שבע ובא הוא על סיפוקו, עד לתחושת מיאוס.

לדוגמא: הרוצה ומתאוה ללקק גלידה, כאשר יאכל ממנה עוד ועוד - יאבד את החשק שפיעם בו, ובשלב כזה או אחר לא יוכל לאכול יותר. מה שאין כן בתאות הכבוד שהיא תאוה רוחנית שאין בה ממש ולא שייך בה "שביעה" וכשם שהממלא רוח בחפניו אף פעם לא יחוש הרגשה של מילוי, כך הכבוד שנוחלים לו לאדם לעולם לא ירצה וימצה את רצון בעליו.

כי בכל הנאות העולם הזה, כיון שנהנה אדם מהם עד גבול מסויים הרי הוא שבע, ושוב לא נותר בו "בית קיבול" להתאוות עוד. תאות הכבוד - שונה היא בתכלית, מדובר בתאוה שהלוקים בה שוקעים בה עד מעבר לצווארם - ללא כל סימני עייפות.

הסכנה הטמונה ברדיפה אחר הכבוד - מי ששקוע במידה זו לעולם לא יבוא על סיפוקו ובבחינת "יש לו מנה רוצה מאתיים".



זהו הטעם שמ"כבוד" יש להתרחק! וכלשונו הזהב של הרמ"ק זצ"ל -
"בקושי יוכל להרפא!"

מה"כבוד" - אין ברירה אלא להתרחק!

הגאון בעל האבני נזר זצ"ל התבטא: המשנה במסכת אבות אומרת,
"הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם", אך בעוד מקנאה
ותאוה ניתן להימנע, מכבוד אין אפשרות אלא להתרחק!

כך מובא בספר "השרף" (עמוד 90) בשם האדמו"ר מקוצק זצ"ל:

בשלוש אכסניות מבקר כל אדם בנתיב הילוכו על פני האדמה: באכסניה
של קנאה, באכסניה של תאוה, ובאכסניה של כבוד. בשתי האכסניות
הראשונות עברתי מהר ונפטיתי מהן אבל באכסניה השלישית של הכבוד
- נאלצתי להיאבק מרה עד שדמיתי בנפשי שכל גידי מתפוצצים!

יצר הכבוד שולט בכולם

עלינו לדעת כי יצר הכבוד שולט בכל בן אנוש באשר הוא, ללא קשר
לגדולתו הרוחנית.

הסבא מקלם זצ"ל נהג לומר: האזהרה שנאמרה בנביא (מיכה ו, ח): "והצנע
לכת עם אלוקיך" מופנית לכולם ללא יוצא מן הכלל, כי התורה הכירה את
טבע החומר שבכל המין האנושי, עד שהאדם הגדול ביותר במעלתו עלול
הוא בקלות להמיר כבוד רוחני ושמיימי ושכר נצחי המגיע לו בעד שכר
התורה והמצוות בעבור כבוד מדומה שיעניקו לו נשים וקלי דעת!

הניסיון העיקרי לעת זקנה הוא ניסיון הכבוד

וכשם שמידת רדיפת הכבוד שולטת בכל בלי קשר למעלתו הרוחנית,
כך היא מצויה בכל גיל, ואפילו מי שהגיע לימי הזקנה והגבורות, אם לא
זיכך את מידותיו ימשיך ברדיפה מתמדת אחר הכבוד.

פורים דיליה



ידוע המעשה עם הגאון רבי יהודה ליב חסמן זצ"ל: בביתו התקיימה אסיפה של גדולי התורה על מנת להכריע בענין חשוב שעמד על הפרק. ונחלקו הדעות לכאן ולכאן ולא עלה בידם להגיע לעמק השווה. קם זקן נשוא פנים, והכריז: "דעו נא רבותי! הן כבר זקנתי ואין פני לרדיפת הכבוד, על כן קבלו את דעתי כי היא האמת הטהורה מכל רבב".

בשומעו זאת קם הגרי"ל חסמן זצ"ל על רגליו ואמר: "אני מוחה על דברי הרב הלז שאמר שזקן הוא ובטלה הימנו תאות הכבוד - נהפוך הוא, מי שרודף אחר הכבוד בנעוריו מעט ירדוף אחריו בזקנותו הרבה, כי ידוע שכאשר נחלש אצל האדם אחד מהחושים מיד מתחזקים בו שאר חושיו, ולכן לעת זקנה זמן של רפיון הרצונות והתאוות, ממילא תתגבר ותתחזק בקרבו רדיפת הכבוד!"

ובספר שם משמואל מובא בשם סבו האדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל: "לעת זקנותו של אדם כאשר מסתלקים ממנו כבר כל התאוות, עיקר מלחמתו של היצר עליו הוא בענין הכבוד והגאווה".

למה הובילה השאלה "מי בראש"?

ואכן בהתבוננות במהלך ההיסטוריה ניתן לראות שגדולים וטובים ירדו לבאר שחת מפני מידת רדיפת הכבוד שפיעמה בהם:

במסכת סנהדרין (דף קב.) מספרת הגמרא על ירבעם בן נבט: "מאי אחר"? אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו: מי בראש? - בן ישי בראש - אי הכי לא בעינא".

לכאורה יש להבין מדוע ירבעם בן נבט שאל את הקב"ה "מי בראש"? הרי כבר נאמר לו מהו סדר הדברים - "אני ואתה ובן ישי", מה צורך יש לשאול זאת פעם נוספת?

בעלי המוסר מבארים: רדיפת הכבוד כל כך בערה בקרבו עד שרצה



לשמוע שוב ושוב את הדברים בצורה ברורה יותר, ובעקבות זאת טעה ועשה את שטות חיי, הוא ויתר על טיול עם הקב"ה בגן עדן - עונג נפלא שאין לתאר. וכל כך למה? מפני שלא היה מסוגל לשאת בתוכו את המחשבה שהוא נחשב פחות מזולתו!

קורה שפיקח היה - מה ראה לשטות זו?!

וכמו כן מצינו אצל קורח שאמרו חז"ל שפיקח גדול היה ובכל זאת נאבד הוא וכל עדתו מפני הכבוד.

וכך איתא במדרש רבה (פרשת קרח פרשה יח): "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות הזה? אלא עינו הטעתו - ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן שנא' (תהלים צט): "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו", עשרים וארבעה משמרות עומדות מבני בניו שכולם מתנבאים ברוח הקודש "כל אלה בנים להימן" (דברי הימים כה, א). אמר: אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני ואני אדום"?...!

פרעה השחית דרכו בהיותו "רודף כבוד"!

וכפי שפתחנו את המאמר בהמן האגגי - כך גם מ"רעהו" - פרעה הרשע ניתן ללמוד על הקלקול הגדול הנגרם מחמת הרדיפה אחר הכבוד.

כתוב בתורה (שמות א, ח): "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף". ובקשר לזה מסופר במדרש תנחומא (שמות אות ה):

"דבר אחר: "ויקם מלך חדש" - והלא הוא פרעה? אלא שאמרו לו המצרים בוא ונזדווג לאומה זו. אמר להן: שוטים, עד עכשיו אנו חיים משלהם והיאך נזדווג להן עכשיו, אלולי יוסף לא היה לנו חיים. כיון שלא שמע להם הורידוהו מכסאו ג' חדשים עד שאמר להם כל מה שאתם עושין הריני עמכם, והעמידוהו"...

המדרש מלמדנו דבר מפתיע שאינו ידוע. פרעה - מחד גיסא היו בו תכונות של יושר והכרת הטוב כלפי עם ישראל, ולכן התבטא "אילולי יוסף

פורים דיליה



לא היה לנו חיים", אך מאידך גיסא - לאחר שהורידוהו מכיסא מלכותו במשך ג' חדשים, הסכים לעשות את כל מה שהורו לו - למרות שהיה זה נגד צו מצפוננו, ולא זו בלבד אלא אף הגדיל בפשעיו וציווה להשליך את כל הזכרים ליאור, ושיקע את הנולדים בתוך החומות משל היו הם לבנים, ואף שחט מאות מילדי ישראל על מנת לטבול בדמם כשהיה מצורע, עד שלבסוף גם הגיע לכפירה גמורה באומרו: "לא ידעתי את ה'" - וכמבואר בחז"ל.

ויש לתת את הדעת מה השתנה בו בפרעה, עד שבזמן כה קצר של ג' חדשים, כל הנהגותיו ומחשבותיו התהפכו אצלו מן הקצה אל הקצה?

וראיתי בספר עם לבבי אשיחה (ח"ב עמ' קצא) לבאר באופן זה: כתוב בפרשת מקץ (בראשית מא, מ) שפרעה אמר ליוסף הצדיק - "אתה תהיה על ביתי ועל פיד ישק כל עמי רק הכסא אגדל ממך", ויש לבאר מדוע היה לו צורך לומר "רק הכסא אגדל ממך", וכי מדוע יעלה על דעת אי מי שיוסף יחליף אותו כמלך?

ועוד קשה המשכו של הכתוב (פסוק מד): "ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה". וכי יוסף לא ידע מי הוא אשר מדבר אליו?

אלא יסוד גדול מונח כאן: מדת הכבוד היתה טבועה עמוק בדמו ובנפשו של פרעה מאז ומקדם, ועל כן טרח והדגיש: "רק הכסא אגדל ממך", "אני פרעה" - ובכך נבין כי אף על פי שניחן בשכל ובהגיון רב, ומידת היושר פיעמה בו, ועל כן ידע להכיר טובה וגדולה ליוסף, אך כל זאת נכון היה עד לרגע בו נחסר לו מעט מהכבוד.

ועל כן למרות שאמר לעמו: "שוטים אתם, אילולי יוסף לא היה לנו חיים", כשנגעו הדברים לכבודו - שהורידוהו מכיסאו ולא כיבדו אותו, הוא יצא לחלוטין משיווי משקלו, ומכאן ואילך לא מדת היושר והכרת הטוב הם שהנחו את דרכיו, אלא מדת הכבוד שלטה עליו והנהיגה אותו, ועל ידה נהפך לדיראון עולם ל"פרעה הרשע"!



הדברים נוראים, עד היכן מגעת כוחה של מידת רדיפת הכבוד אשר היא עלולה להשפיע על האדם עד לאיבוד שכלו ושאר תכונות נפשו!

"הכבוד מוציא את האדם מן העולם" - משני עולמות!

המשנה המפורסמת במסכת אבות (פרק ד, כא) קובעת: "רבי אלעזר הקפר אומר: הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם".

כמה מהמפרשים פירשו שמסתימת המשנה: "מוציאים את האדם מן העולם" נראה כי המכוון בזה לומר שהרדוף במידות אלו יוצא הוא בין מן העולם הזה ובין מן העולם הבא. וכן מפורש באבות דרבי נתן (נוסחה ב' פרק ל"ד). וכך פירשו החסיד יעב"ץ זצ"ל והרשב"ם זצ"ל.

ננסה להסביר מעט באמצעות מאמרי חכמינו ז"ל ועובדות מגדולי הדורות מדוע הכבוד מוציא את האדם משני העולמות גם יחד.

המבקש כבוד - אין לך עניות גדולה מזו!

מוציאו מן העולם הזה: הסבא מקלם זצ"ל היה אומר: מי שמבקש אחר כבוד - הוא נצרך לבריות, ואין לך עניות גדולה מזו, כי מה הפרש בין המבקש נדבת זולתו בכסף או שנזקק לכבודו...

והלוא מי שמצפה ומייחל לכבוד מהסובבים אותו - כל ימיו יהיו מכאובים, כי כאשר יבחין שאינו זוכה לכבוד הראוי לו מכולם או שיבוא הרגע בו לא יכבדוהו, הדבר יתסכל אותו ויכאיב לו יותר מכל דבר אחר.

מסופר על רב אחד תלמיד חכם גדול שהלך לבקר את הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, כאשר נכנסו יחדיו להיכל הישיבה וכל התלמידים עמדו לכבוד האורח החשוב, הביע את צערם ואמר: "אוי - כמה דוקר הוא הכבוד"...

ענהו רבי ישראל זצ"ל: "אבל אילו לא היו קמים לכבודך, אוי - היה דוקר לך הרבה יותר"...



הרודף אחר הכבוד מאבד את שיקול דעתו

יש להוסיף בענין זה מאמר נורא של חז"ל:

הגמרא במסכת גיטין (דף נז:) מספרת: "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה" (תהלים מד, כג), רב יהודה אמר: זו אשה ושבעה בניה. הביאו את הבן הראשון לפני הקיסר, אמרו לו: תשתחוה לעבודה זרה, אמר להם: כתוב בתורה (שמות כ, ב): "אנכי ה' אלוקיך" - הוציאוהו והרגוהו. הביאו את הבן השני לפני הקיסר, אמרו לו: תשתחוה לעבודה זרה, אמר להם: כתוב בתורה (שמות כ, ג): "לא יהיה לך אלוהים אחרים" - הוציאוהו והרגוהו, וכן עשו לכולם. כשהביאו את הבן השביעי, אמר לו הקיסר: אני אזרוק את חותמי שצורת קבועה בו ותתכופף לקחתו (כדי שתהא נראה משתחוה לה - רש"י זצ"ל), כדי שיאמרו שקבלת מרות המלך, אמר לו התינוק: חבל עליך קיסר, חבל עליך קיסר, אם על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה. הוציאוהו והרגוהו".

המתבונן במעשה נורא זה מתפלא, הרי הקיסר ידע את האמת שגם אם אותו הבן היה מתכופף, לא היה זה בכדי לכבדו ולקבל מרותו, אלא על מנת להרים את הטבעת, ואין כאן אלא כבוד מדומה ושקרי. ואם כן מדוע יבקש זאת?

ובהכרח צריכים לומר: הקיסר כל כך הצטער מהעובדה שהבנים האחרים החסירו ופגמו בכבודו, וכתוצאה מכך הוא איבד את שיקול דעתו לחלוטין עד שאחזו בולמוס לאשליה של כבוד!

מה מדויק הוא אפוא המשפט הנוקב שנשמע פעם מפיו של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל כאשר מאן דהוא ניסה לפייסו על כך שלא כיבדו לשמש כמסדר קידושין, וכה אמר:

"אין אני שונא את הכבוד מחמת פרומקייט אלא מחמת קרומקייט!" (תרגום: שנאתי לכבוד לא נבעה מפני היותי ירא שמים, אלא בגין עקמימותה של מידה זו!).



למדנו אם כן שאין לך מי שיש לו צער גדול ותחושה עזה של חסרון יותר ממי שמחפש ודואג על כבודו תדיר.

הסבא מקלם זצ"ל: "אל תהרגוני"...

מטעם זה הגדולים ברחו תמיד מהכבוד כמפני האש.

וכמו שמסופר על הסבא מקלם זצ"ל שהיה דואג מכל דבר שלא יביאהו לידי גאווה, לדוגמא: כאשר נכנס לבית המדרש - לקח ספר תחת חיקו, שאם יקומו התלמידים, יהיה זאת לכבוד הספר. וכשביקש מבני ביתו שלא יקומו מלפניו, השתמש בביטוי: "אל תהרגוני". ובמכתביו התחנן תמיד שלא יתארוהו בתוארי כבוד כל שהם.

מהנהגותיו של המשגיח רבי זיידל אפשטיין זצ"ל

רבות סופר על עבודת הבריחה מהכבוד של המשגיח רבי זיידל אפשטיין זצ"ל, אשר בכל עת שנראה היה לו כי עלול הוא לזכות לכבוד ברבים הוא דאג לעשות מעשים משונים בכדי שיסתכלו עליו בתמיהה ולא יפגינו כלפיו שום שמץ של כבוד...

בשנותיו האחרונות התהלך לכל מקום כשתחת ידו שקית ניילון מהמכולת. פעמים רבות בדרכו לכינוס חשוב או לסידור קידושין נטל עמו את אותה שקית כאילו הוא בדרכו למכולת.

כאשר הוזמן לחופה ביום גשום וכיבדוהו בברכה ביקשוהו מליו שיסיר את כיסוי הפלסטיק מכובעו או שיפשוט מעליו את מעיל הגשם כדי שיראה יותר מכובד - והוא סרב.

הוא לא מת מרעב אלא מכבוד!...

ובאמת ידוע שיצר הכבוד עלול להוביל את בעליו עד למיתה ממש. וכמו שמסופר על עשיר שירד מנכסיו ונתרושש עד כדי פת לחם, עד שלבסוף נפטר. ובני עירו אמרו עליו - האיש מת מרעב!

פורים דיליה



כאשר שמע זאת הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, העיר: הוא לא מת מרעב אלא מכבוד!... אילו היה מסתגל למצב אליו נקלע ומבין היה שמוכרח הוא לבקש צדקה על מנת להתקיים - לא היה מת מרעב...

כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו...

אימרה חריפה מקובלת בפי העולם בשם הרבי מקוצק זצ"ל: כתוב בגמרא במסכת עירובין (דף יג:): "כל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו, וכל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו".

השאלה הנשאלת: אם אכן שניהם לא זוכים לכבוד - זה מפני שהכבוד בורח ממנו, וזה מפני שהוא בורח מן הכבוד, מהו החילוק אפוא בין הרודף לבורח.

התשובה היא: הרודף אחר הכבוד לא ינחל כבוד לעולמי עולמים, מה שאין כן הבורח מן הכבוד - אומנם כל זמן שהוא חי יצליח לברוח, אבל בשעת פטירתו מן העולם כאשר יפסיק הוא את בריחתו הכבוד ישיגו, ו"כבוד גדול יעשו לו במותו".

הרודף אחר הכבוד מאבד את העולם הבא

מהעולם הבא: כבר הבאנו את דברי המסילת ישרים: אין אפשרות להיות עבד נאמן להקב"ה כל זמן שהאדם חס על כבוד עצמו, והאריך לבאר כי השוחר כבוד לא יהיה קץ וסוף לכל עמלו כי תמיד ישתדל עוד ועוד בכדי להשיג את מבוקשו.

והחסיד יעב"ץ זצ"ל כתב לבאר שהרודף אחר הכבוד מפסיד את שכרו בעולם הבא - בבחינת מידה כנגד מידה, הוא עשה את הטפל עיקר, שרדף אחרי כבוד מדומה בעולם הזה אשר הינו רק פרוזדור והכנה לטרקלין - העולם הבא, וכיון שאינו מכיר בכך שעיקר החיים הם בעולם הבא, נענש שלא יזכה לזה.

"כל מה שאומר לך בעל הבית עשה - חוץ מצא"!

מענין לענין באותו ענין נביא מעשה שאירע:

השפת אמת זצ"ל הגיע פעם לעיר ורשא, והתאכסן שם בבית אחד ממכריו הנגידיים.

היות שהרבי זצ"ל היה שקדן גדול מטבעו ומיעט בנסיעות, וכל נסיעה שלו היתה מאורע נדיר, על כן כשהגיע לאכסנייתו התאספו המון עם על מנת לכבדו ולהקביל את פניו. גם בעל האכסניה מצדו הכין "כיבוד" הראוי לאורח חשוב שכזה. אולם השפת אמת זצ"ל הודיע לו כי מוותר הינו על הכיבוד.

הרהיב בעל הבית עוז בנפשו ושאל: הרי אמרו חז"ל (פסחים פו:) - "כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא"...

ענהו השפת אמת זצ"ל במתק לשונו: היא הנותנת, חז"ל אמרו חוץ מצא, כלומר אם בעל הבית תובע ממך דבר שהוא בגדר "צא" אינך מחוייב לציית לו, והרי שנינו: שלשה דברים מוציאים את האדם מן העולם, ואחד מהם הוא הכבוד, אתה המכבדני רוצה להוציא אותי מן העולם, וממילא איני חייב לשמוע לדבריך!...

הנאה מכבוד בעוה"ז מנכה מזכויותיו בעוה"ב!

בספר חסידים (אות פ"ד) כתב דברים נוראים: "אל תשמח לבך אם יכבדוך, כי לפי הכבוד וההנאה שיש לו לאדם בעולם הזה על מעשיו, מנכין מזכויותיו בעולם הבא".

וכן כתב הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל בספרו כתר ראש (אות קל"ז): "כבוד המדומה זו מדה רעה, ואינו דומה הניכיון בעולם הבא עבור הנאה גולמית של מעדנים, מהניכיון עבור כבוד שהוא הנאה רוחנית".

והביאור בזה הוא פשוט: אם נהנה אדם מעונג רוחני כמו כבוד וכיוצא בזה - אזי בדין שינכו לו מהשכר הרוחני השמור לו בעולם הבא. מה שאין

פורים דיליה



כן אם נהנה מהנאה גשמית אין מן הדין לנכות לו משכר רוחני מפני שנהנה מדבר גשמי.

וכמו שמובא שם בכתר ראש (הנהגות ישראל פא): "אמר מורי: לא יתכן שינכו עולם הבא בשביל תרנגולת שאני אוכל, שזה גשמי וזה רוחני, אבל אני ירא שינוכה לי בעבור הכבוד שיש לי, שזה גם כן רוחני".

"קוגל" אוכלים רק בשבת...

כך מסופר על החפץ חיים זצ"ל: פעם הוצרך לנסוע למוסקבה בכדי לסדר נושא הקשור לשיבת "ראדין". לפני הנסיעה שלח מכתב לאחד ממכריו שיבוא לפגוש אותו בבית הנתיבות, אך הפציר בו שלא יפרסם בין מקורביו את יום בואו שלא יתאספו לקבל את פניו.

כאשר הגיע החפץ חיים זצ"ל למוסקבה, שאל אותו מקורבו: מה כל כך רע אילו היו באים לקבל פניו על מנת לחלוק לתלמיד חכם כמותו את הכבוד הראוי לו?

ענהו החפץ חיים זצ"ל כשבת שחוק על פניו: אין לי ספק כי כבודו אוכל "קוגל" בשבת, אך אם יתאוה לאכול קוגל ביום הששי, מן הסתם תייעץ לו בעלת הבית לאכול לעת עתה מאכל אחר, יען כי קוגל אוכלים רק בשבת, ואם יאכלוהו בערב שבת לא יותר ממנו לשבת...

"כבוד" הוא קוגל המיוחד לאכילה בעולם הבא - ביום שכולו שבת, ואם יאבה מאן דהוא לאוכלו בערב שבת, ייתכן שייאלץ להיות רעב בשבת!...

במעט התבוננות יעמוד על האמת

מה שנותר לנו הוא להעניק לקורא כמה עצות מועילות כיצד להתמודד עם מצבים בהם אדם זוכה לכבוד ואין הוא רוצה שיעבירונו על דעתו:

ראשית, חשבתי על דרך פשוטה מאוד שלא מצריכה הרבה טורח ומחשבה: כאשר מנחילים לו כבוד יעמוד אותו אדם מול ארון הספרים,



וישים מבטו על איזו מסכת שלא תהיה, יפתח אותה ויעיין בה מעט - אז יראה ויבין כמה ידיעות חסרות לו, ויגיע למסקנה המתבקשת שלא מדובר אלא ב"כבוד מדומה"...

"מה יתן ומה יוסיף אם כבודני אנשים"!?

עצה נוספת כותב רבינו בחיי זצ"ל בספר חובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה): יחשוב האדם איזו תועלת כבר יכולה להיגרום לו מהשבחים ומהשם הטוב להם הוא זוכה, הרי סוף סוף אין להם יכולת להועיל לו במאומה ולא לדחות שום נזק ממנו, כי הכל הוא רק בגזירת עליון!

וכעין זה כתב בספר פלא יועץ (ערך כבוד): "ועל כל מדה רעה אשר יצרו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, צריך להתחזק ברב עז ותעצומות - במחשבות טהורות להתרחק מהן, כי קשה עונשן של מדות רעות, ובפרט אלו דברים שמוציאין את האדם מן העולם.

ויחשב ויאמר: מה אני ומה חיי - טפה סרוחה עפר ואפר רמה ותולעה... ומה יתן לי ומה יוסיף אם כבודני אנשים שכמותי או אם יבזוני, אני והם הבל הבלים, ואם אני מכובד לפני מלך הכבוד מה אכפת לי על כבוד המדומה של בני אדם, ואם אני נבזה ונמאס לפני מלך הכבוד וכל צבא מרום, למה לי חיים ולמה לי כבוד מבני אדם, יאבד יום אולד בו. וקרוב הדבר שאני חוטא ונבזה למעלה, שאם הייתי ראוי לכבוד היו זוכים לי מן השמים לכבוד, אלא ודאי שאני חוטא וחטאתי - מונעים הכבוד ממני".

היכן ממוקם ה"מזרח"??...

כאשר מכבדים את האדם לשבת ב"מזרח" - ראוי לו שיעמדו מול עיניו דברי הגמרא במסכת תענית (דף כא:): "תנינא, רבי יוסי אומר: לא מקומו של אדם מכבודו, אלא אדם מכבד את מקומו. שכן מצינו בהר סיני, שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה (שמות לד, א): "גם הצאן והבקר אל

פורים דיליה



ירעו אל מול ההר ההוא". נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה (שמות יט, יג):
"במשוך היובל המה יעלו בהר".

מי שיודע זאת לא מייחס חשיבות לעובדה שהושיבו אותו ב"מזרח", כי
לא ה"מזרח" מעניק לו את הכבוד.

וכבר אירע מעשה עם הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל שהגיע לאירוע
והפצירו בו להתיישב ב"מזרח", הגאון רבי יעקב זצ"ל סירב והצביע על
מקומו באומרו: "כאן זה המזרח"! כי האדם מכבד את מקומו ולא המקום
מכבד את האדם.

עצתו של המשגיח רבי שלמה זולבה זצ"ל

כותב המשגיח זצ"ל בספרו עלי שור (ח"ב עמ' רלג): אם נאזין פעם מן הצד
לשיחתם של הבריות, נשים לב לכך שהמילה השולטת בשיחה היא: "אני"
- אני בן אדם כזה, אני אומר לך, אני חושב, אני ראיתי, אני שמעתי וכדומה.
האמירה "אני" באה במטרה לעורר את השומע לתת לו כבוד וגדולה.

על כן יאמרו המושלים ברוחם השואפים לברוח מן הכבוד, לקחת שעה
ביום, כגון בשעת הארוחה וכיוצא בזה, בה לא יזכירו כלל את מילת ה"אני",
זאת בכוונה לעקור מהשורש את המידה המגונה של חיפוש כבוד מדומה.

ה' יעזור לנו שיעלה בידינו לחשוב ולהתבונן בדברים וכך נראה שכל
תאוות העולם הזה הם הבל הבלים, וכך לא נהיה להוטים אחר הכבוד,
ונוכל לעבוד את הקב"ה בלב שלם, ונזכה לנחול שני עולמות!

